

BİLİNMEYEN BİR ŞAİR “MEFLÛK” VE ŞİİRLERİ (5 GAZEL, 2 MUHAMMES)

The Poetry Of Meflûk (5 Gazels, 2 Muhammes), An Unknown Poet

Kübra KACAR ALTIN¹

¹ Arş. Gör., Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, kbra.719@gmail.com, orcid.org/0000-0002-6450-7930.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 31.08.2022
Kabul/Accepted: 31.10.2022

DOI:10.20322/littera.1169101

Anahtar Kelimeler

Meflûk, gazel, muhammes, manzume.

ÖZ

Klasik Türk edebiyatı sahasıyla ilgili çalışmalar için oldukça önemli kaynaklardan olan mecmualar, divanlarda yer almayan çok sayıda şiir ile kaynaklarda yer almayan şairler ve onların şiirlerinin gün yüzüne çıkarılmasında büyük rol oynamaktadır. Sivas Ziya Bey Yazma Eser Kütüphanesi’nde 6461 numarada kayıtlı şiir mecmuası da bunlardan birisidir. Söz konusu mecmua, pek çok şiirin yanı sıra kaynaklarda yer almayan Meflûk mahlaslı bir şairin 2 muhammes ve 5 gazel olmak üzere 7 manzumesini içermektedir. Bu çalışma ile birlikte Meflûk’ün tespit edilebilen söz konusu manzumeleri ilim âleminin istifadesine sunulacaktır. Çalışmanın giriş bölümünde mecmua hakkında kısaca bilgi verilecektir. Ardından Meflûk hakkında -mecmuadan ulaşabildiğimiz kadarıyla- bilgiler aktarılacaktır. Devamında çalışmanın konusunu teşkil eden yayımlanmamış manzumeleri içeren şiir mecmuası tanıtılacak ve Meflûk’ün şiirleri vezin, kafiye, redif, dil, üslup ve muhteva açısından incelenecektir. Son olarak manzumelerin çeviri yazılı metni verilecektir.

ABSTRACT

Keywords

Meflûk, gazel, muhammes, poetry.

Mecmuas (Ottoman literary journals, of sorts) are a key primary resource (and treasure trove) for scholars who specialise in classical Turkish literature – especially if they happen to be on the look out for poets and poetry who/that never made their/its way into divans. A beautiful example illustrating this is *mecmua* 6461, which is currently housed at the Sivas Ziya Bey Library of Ancient Manuscripts. What makes it special lies in that it contains seven poems – two *muhammes* and five *gazels* – that were penned by Meflûk, a poet who -until now- no one knew about, for neither he nor his work are mentioned anywhere. Through the study before you, we hope to change that and introduce him to the academic world. First, in section one, we shall talk briefly about the mecumua in question. In section two, we will acquaint you with Meflûk himself – based on what we’ve been able to gather from the mecumua. In section three, we shall highlight the aforementioned poems, and examine both the content thereof and his use of metre, rhyme, rhythm, language, and tone. Section four includes copies of the poems themselves.

Atıf/Citation: Kacar Altın, K. (2022), “Bilinmeyen Bir Şair “Meflûk” ve Şiirleri (5 Gazel, 2 Muhammes)”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 8/4, 951-974.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Kübra KACAR ALTIN, kbra.719@gmail.com

GİRİŞ

"Dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak" anlamındaki *cem'* masdarından türetilmiş bir sözcük olan mecmua; bir veya birden fazla yazar/şaire ait manzum ya da mensur eserlerin bir araya getirildiği derleme eserlere verilen isimdir.

Mecmuaların ortaya çıkışı, Hz. Peygamber'in hadislerin yazımına izin vermesine dayanmaktadır. Söz konusu iznin ardından sahabeler; kendi seçimleri, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre hadisleri bir araya getirmiş; böylelikle ilk derlemeler meydana gelmiştir. Zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşan mecmualar, türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi hüviyeti kazanmış olup Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet görmeye başlamıştır (Uzun 2003: 266).

Mecmuanın -tarihi tam olarak bilinmese de- edebiyatımızda XV. yüzyılda ortaya çıktığı ve ilk örneğinin 1437'de Ömer Bin Mezîd tarafından derlenen bir nazire mecmuası olan *Mecmûatü'n-Nezâir* olduğu düşünülmektedir. Söz konusu eserin ardından mecmua türü zaman içerisinde gelişim göstermeye devam etmiş ve özellikle XVI. yüzyıldan sonra mecmuaların sayı ve çeşidinde artış yaşanmıştır. Mecmualar XIX. yüzyıla kadar, hatta bu yüzyıldan sonra da edebiyatımızda varlığını devam ettirmiştir. Bu süreç içerisinde risâle, fevâid, letâif, şerh, şiir vb. pek çok eserin yer aldığı mecmualar derlenmiştir (Şenödeyici vd. 2015: 368).

Özellikle şiir mecmuaları günümüzde klasik Türk edebiyatı araştırmacıları için divanlar, mesneviler ve tezkireler kadar önemli kaynaklar hâline gelmiştir. Bunun en önemli sebepleri arasında şiir mecmualarında, kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş divan şairlerinin şiirleri ile bilinen şairlerin divanlarında yer almayan/bilinmeyen şiirlerinin yer alması; söz konusu mecmualarda şairlerin divanlarındaki şiirlerin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.), bilinmeyen ya da bilindiği hâlde nüshası tespit edilememiş eserlere rastlanması (Köksal 2012: 417-418) sayılabilir.

Kaynaklarda adı geçmeyen şairlerden birinin manzumelerini ihtiva eden mecmualardan birisi de Sivas Ziya Bey Yazma Eser Kütüphanesi 6461 numarada *Mecmû'a-i Eş'âr* adıyla kayıtlıdır. Söz konusu eser, 133 varaktan müteşekkildir. 18x6.5 cm ölçülerinde ve deri ciltlidir. Mecmuanın yazı türü talik, kâğıt türü ise aharlıdır. Sayfa kenarları cetvelsiz; satır ve sütun sayısı muhtelifdir. Kimi varaklarında rutubet lekeleri ve tahripler söz konusudur. Mürettibi ve derlenme tarihi belli değildir.

Mecmuada; çoğunluğu XVI ve XVII. yüzyılda yaşamış Andelîb, Azîm-i Nişâbûrî, Bâkî, Basîrî, Bedrî, Bî-kesî, Câmî, Cevrî, Cinânî, Emrî, Fazlî-i Tebrizî, Hâfız, Hakkî, Haydar, Hemdemî, Hicrî, Hilâlî, Hurremî, Husrev, İsmetî, Kâsım, Kavî, Kemâl, Keyânî, Meflûk, Mevcî, Mirzâ Süleymân, Miskîn, Muhibbî, Muhlis, Murtazâ, Nâbî, Nazîm, Nebî, Nefî, Nesîmî, Nevâyî, Nevrûz, Newvâb, Nûrî, Osman-zâde, Rahmî, Sâdık, Saffî, Sâkin, Selîmî, Semî', Subhî, Şeyh Irâkî, Şeyh Sa'dî, Şifâî-i Kazvînî, Tıflî, Usûlî, Vâlihî, Vasmetî, Vâzeh/Vâzih, Yetîmî ve Ziyâ gibi şairlerin şiirleri bulunmaktadır. Eserde daha çok gazeller bulunmakla birlikte müstezat, rubai, murabba, muhammes, müseddes, terki-i bent, müfret gibi çeşitli nazım biçimleri de yer almaktadır. Mecmua derlenirken herhangi bir düzene bağlı kalınmamış olup şairler ve nazım şekilleri karışık bir şekilde tertip edilmiştir. Manzume

başlıklarında kimi zaman yalnızca şairin mahlası kimi zaman ise mahlas ile birlikte manzumenin nazım şekli de yazılmıştır. Zaman zaman mahlas ve nazım şekilleri yazılırken sehven karışıklık yapılmıştır. Mecmuada Türkçe şiirlerin yanı sıra Farsça şiirler de bulunmaktadır.

Meflûk-i Tebrîzî'nin Hayatı ve Edebî Kişiliği

Meflûk'ün Tebrizli olduğu, Sivas Ziya Bey Yazma Eser Kütüphanesi 6461 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası'nda bulunan 7 adet manzumesinin bazısının başında yer alan "Meflûk-i Tebrîzî" başlığından anlaşılmaktadır. Bunun dışında herhangi bir biyografik kaynaktan Meflûk'ün adı geçmediği için hayatı hakkında başka bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Şairin tespit edilen manzumelerinden hareketle vezne hâkim ve hemen her şairde görülebilen kusurlar bir yana bırakıldığında, aruzu kullanmada genel olarak başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede şairin kullanmış olduğu bahirler ile kalıpları şu şekildedir:

1. Remel/ Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
2. Remel/Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
3. Muzârî/ Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
4. Müctes/ Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Manzumelerini divan şiiri geleneğine bağlı olarak kaleme alan şairin dili sade olduğu kadar aynı zamanda samimidir. Söz konusu şiirlerini yabancı kelimelerden uzak sade bir Türkçeyle nazmetmiştir. Bu meyanda manzumelerinde "n'eyledi, güzelüm, kanlum" gibi halk söyleyişlerine; "cân u başdan geç-, elin(den) dut-, başuna dön-" gibi deyimlere ve "bölük bölük, fevc fevc, amân amân, abes abes" vb. anlama ve anlatıma renk ile canlılık katan ikilemelere de rastlamak mümkündür. Bununla birlikte "Merd ilen ülfet kılan elbette bir gün merd olur" (G. 1/1); "Bir libâs içre bugün hem merd ü hem nâ-merd olur" (G. 1/3); "Derd ilen pehlû uran kes merd ilen hem-derd olur" (G. 1/4); "Nâ-merd imiş bu dehr [ü] bu dehri seven dahı (G. 4/5)" gibi söyleyişler de onun şiir dilinin sadeliğini gösterir mahiyettedir. Meflûk'ün manzumelerinde geçen Arapça ve Farsça sözcükler ise klasik Türk edebiyatının söz varlığı içerisinde sıklıkla karşılaşılan kelimelerdendir. Uzun terkiplere yer vermeyen şair, "*berg-i sebz, ehl-i cünûn, la'l-i leb, leşker-i hicrân, mahbûb-ı hüsn, nâle-i bî-câ, pâdsâh-ı sabr, reng-i zerd, rûz-ı haşr, ser-i kûy, sipeh-sâlâr-ı derd*" gibi ikili tamlamaları tercih etmiştir.

Meflûk, şiire ahenk katan unsurların başında gelen kafiye ve redifin işlevinden de fazlasıyla istifade etmiştir. Manzumelerinde bir kafiye çeşidi olarak daha çok mücerred ve mürdef kafiyelere yer vermiş olmakla birlikte mukayyed ve müesses kafiye de kullanmıştır:

"ferd, merd, zerd, nâ-merd, hem-derd, beyâbân-gerd (G. 1/1-5)"; "bâğ, dâğ, toprag, yıgnag, dutsag (G. 2/1-5)"; "nev-bahâr, aşkâr, her, rûz-gâr, hâr (G. 3/1-5)"; "cânân, vîrân, hicrân, bârân, nümâyân, merdân, Müselmân (G.

4/1-6); "yâra, sad-pâre, yara, nâra, hâra, Kerrâra (G. 5/1-5); "ten, çemen, Hoten, ben, sen (Mh. 1/I)"; "mahbûb, kûb, Eyyûb, matlûb (Mh. 1/II)"; "kaş, yaş, baş, daş (Mh. 1/III)"; "halîl, Selsebîl, delîl, Halîl (Mh. 1/IV); "bâğ, çerâğ, dağ, ayag (Mh. 1/V); "dâmân, hicrân, kurbân, efşân, devrân (Mh. 2/I)"; "dayanmak, boyanmak, yanmak, dönmek (Mh. 2/II)"; "sanavber, mükerrer, mahşer, dil-ber (Mh. 2/III)"; "pervâne, merdâne, kana, dürdâne (Mh. 2/IV)"; "dâd-ger, nazar, per, ser (Mh. 2/V)" şairin kafiye örgüsünde kullandığı kelimelerdir. Pek çok klasik Türk şairi gibi Meflûk de büyük oranda Arapça ve Farsça kelimelerle kafiye yapma yoluna gitmiş; dolayısıyla Türkçe kelimeleri çok az tercih etmiştir.

Klasik Türk şiiri geleneğine uygun olarak şairin gazellerinin dördü 5, biri ise 6 beyitten oluşmaktadır. Muhammeslerinin her ikisi de 5 bentten müteşekkildir. Söz konusu manzumelerinde şair, redifin hemen her çeşidine yer vermiş ancak daha ziyade ek+kelime şeklindeki rediflere itibar etmiş; hem Arapça ve Farsça hem de Türkçe kelimeleri redif olarak kullanmıştır:

Ek Hâlindeki Redifler:

-dan/den, -isin, -uñ

Ek+Kelime Hâlindeki Redifler:

-um üstine, -mak baña, - i Meflûkuñ, -a virdiler, de var

Kelime Hâlindeki Redifler:

olur, döner, harây, hüsnsin

Kelime Grubu Hâlindeki Redifler:

harây hây

Bu bilgileri aşağıdaki tabloyla özetlemek mümkündür:

Şiir No	Nazım Şekli	Vezin	Kafiye	Redif	Beyit/Bent Sayısı
1	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	-erd (ارد)	olur	5
2	Gazel	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	-âg (آغ)	-um üstine	5
3	Gazel	Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün	-âr (آر)	harây	5
4	Gazel	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	-ân (آن)	harây hây	6

5	Gazel	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	-âr (آر)	-a virdiler	5
1	Muhammes	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün	-en(ن)/-ûb(وب)/- aş(اش)/-isin(سن)/- âg(غ)	-de var	5
2	Muhammes	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	-ân(آن)/-n(ن)/- er(ر)/-ân(آن)/-ar(- er)(ر)	-uñ/-mak baña/- em/-uñ	5

Şair; klasik Türk şiirinin alışlagelmiş hayal, mazmun ve mecazlarını sıkça kullandığı manzumelerinde geleneğe uygun olarak aşk, âşık ve âşğın hâlleri, sevgili ve özellikleri, sevgiliye sitem vb. konuları işlemektedir. Başka bir ifadeyle sevgiliye ait türlü güzellik unsurları ile âşğın ve âşıklığın güç hâllerini bu çerçevede tasvir etmektedir: Aşk bir yoldur, bu yola giren kişi gerçek bir fert olur (G. 1/1); aşkın cefası âşığı elden ayaktan düşürür (G. 4/6); âşğın kanlı gözyaşı dökmekten gönül evi harap olur (Mh. 1/III); sinesi kanlı yaralarla doludur (G. 3/3); felek, yarası üstüne yeni yaralar açar (G. 2/1); o, servi boylu sevgilinin yoluna toprak olur (G. 2/4); sevgilinin yıkıp viran eylediği gönlü, vahşi hayvanların yuvası hâline gelir (G. 4/1); ayrılık sebebiyle gam ve keder dört bir yanını sarar (G. 4/2); çok fazla ağladığı için gözündeki kanlı yaşlar bile kurur (G. 4/3); sevgiliye beklemekten gözleri görmez olur (G. 4/4); aşkın dardına dayanmak ve kanlı gözyaşları akıtmak onun işidir (Mh. 2/II); dardına tabiplerde çare bulunmaz (G. 5/2). Sevgili; âşığı güzelliğiyle şaşkına çevirir; ondaki güzellik ve letafet çiçek bahçelerinde bile yoktur; onun mahallesinde binlerce köle (âşık) bulunur (Mh. 1/I); o, edep ve utangaçlık kaynağıdır (Mh. 1/II); bağı çelikten ya da taştandır (Mh. 1/III); onu gören her kişi canından vazgeçer (Mh. 1/III); kırmızı dudakları Kevser gibi tatlıdır (Mh. 1/IV); onun varlığı, güzellik cennetinde meleklerin varlığına delildir (Mh. 1/IV); saçları misk kokuludur (Mh. 2/I); ayş ve işrette eğlenmek onun işidir (Mh. 2/II).

METİN

Gazeller

-1-

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- [43a] 1 'Aşk bir yoldur o yola kim ki gitse ferd olur
Merd ilen ülfet kılan elbette bir gün merd olur
- 2 Gör ne güller var imiş bağında ol şan'atgerün
Yâr reng-i sürh u reng-i 'aşk reng-i zerd olur
- 3 Bu fenâ dünyâda ma'lûm oldu nâ-merd-ile merd
Bir libâs içre bugün hem merd ü hem nâ-merd olur

- [43b] 4 Olmuşam bu ğam diyârında sipeh-sâlâr-ı derd
Derd ilen pehlû uran kes merd ilen hem-derd olur
- 5 Ey şeh-i şâhib-zamân sen dut bu Meflûküñ elin
‘Âkıbet Mecnûn olup ğamdan beyâbân-gerd olur

-2-

Mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

- [58a] 1 Ey nev-bahâr geldi ħazân bâğum üstine
Bir tâze dâĝ koydı felek dâĝum üstine
- 2 Her berg-i sebz naĥl-i ümîdümde var idi
Yazıldı za’ferân ħaĥı yapaĝum üstine
- 3 Derd ü belâ vü miĥnet ü ğam hem-nişîniyem
Hicrân hüçüm eyledi¹ yıĝnaĝum üstine
- 4 Ĥâk olmuşam yolında ben ol serv-ķâmetüñ
Bir gün ķadem basa gele topraĝum üstine
- [58b] 5 Meflûk n’eyledi saña ey şehsüvâr-ı ĥüsn
Hiç dimedüñ gidem² ben o dutsaĝum üstine

¹ Mecmuada bu sözcükten sonra “yine” kelimesi yazılıdır.

² Mecmuada “gideyüm” yazılmıştır. Vezin sebebiyle “gidem” olarak okunmuştur.

-3-

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- [61a] 1 Getürdi müjde şabā geldi nev-bahār harāy
Gerek ki ehl-i cünün kılsun āşkār harāy
- 2 Dutam senüñ etegüñ rüz-ı haşre dād kılam
Diyem ki kınlum odur ey harāy dād harāy
- 3 Gelüñ bu sīneni bir dem görüñ bu dāğları
Gelüñ ki kıan ileyüpdür bu lālezār harāy
- [61b] 4 Zuhūr vaqtidür ey şehsüvār-ı mesned-i dīn
Bir özge bābet olupdur bu rüz-gār harāy
- 5 Gülüñ vişāline bülbül yetişdi ey Meflûk
Senüñ tek olmadı hīç kim bugün de hār harāy

-4-

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- [61b] 1 Ey vāy göñlümi yıhdı cānān harāy hāy³
Vaḥşī yaṭaķı oldu bu vīrān harāy hāy
- 2 Ğam fevc fevc geldi vü miḥnet bölük bölük
Dört çevrem aldı leşker-i hicrān harāy hāy

³ Misraın vezni aksamaktadır.

- 3 Kırtuldu gözde yaş u tükendi cigerde kan
Yitmez ümîd keştine bârân harây hây
- 4 Āhîr gözüm kırasını aķ eyler intizâr
Olmaz bu hıaıt-ı yâr nümâyân harây hây
- 5 Nâ-merd imiş bu dehr [ü] bu dehri seven dağı
Sen yit her aya yâ Şeh-i Merdân harây hây
- 6 Meflûki şaldı 'aşķ cefâsı ayağdan
Kâfir amân amân u Müselmân harây hây

-5-

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- [121b] 1 Ol gün ki hüsñ defterini yâra virdiler
Bî-çäre 'âşıķa dil-i şad-päre virdiler
- 2 Hîç bir şabîb bilmedi derdüm 'ilâcını
Merhem yirine yaramıza yara virdiler
- 3 Bir oda yanaram tütünüm şem'teg tüter
Pervâneyi 'abeş mi 'abeş nâra virdiler
- 4 Ey 'andelîb nâle-i bî-câ ne fâ'ide
Gel gör gülüñ [ki] şoĥbeti[ni] hâra virdiler
- 5 Meflûk ol zamânda ider la'n kâfire
Tâ Zü'l-feķâr[ı] Ĥayder-i Kerrâra virdiler

Muhammesler

-1-

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

I

- [50b] Göz vâlih oldı hüsnuñe tâ cân bu tende var
Ben kâfirem eger bu leţâfet çemende var
Ey âhû gözlü kim didi yâ tek Hotende var
Yüsuf gibi senüñ ser-i kûyuñda bende var
Ey Zü'l-fekâr-ı hüsñ ne cevher de sende var

II

- [51a] Kân-ı hayâ vü şermde maħbûb-ı hüsñsin
Sen hüsñ küresinde tılâ-kûb-ı hüsñsin
Hem pâdsâh-ı şabr u hem Eyyûb-ı hüsñsin
'Âlî-cenâb-ı 'âlem ü maţlûb-ı hüsñsin
Ey Zü'l-fekâr-ı hüsñ ne cevher de sende var

III

- Degdi baña hadengüñ ezel gün o kaçdan
Göñlüm evini yıhdı gözüm kanlu yaşdan
Fülâddan diyem saña yâ bağrı daşdan
Her kim seni görende geçer cân u başdan
Ey Zü'l-fekâr-ı hüsñ ne cevher de sende var

IV

Ma'lûm oldu 'âleme hüsnuñ halîlisin
La'l-i lebüñdi Kevseri sen Selsebîlisin
Sen hüsñ cennetinde melekler delîlisin
Ey âteş özlü hınsı gülistân Halîlisin
Ey Zü'l-fekâr-ı hüsñ ne cevher de sende var

V

[51b] Terk itdi 'andefîb güli geçdi bâğdan
Pervâne bes ki yandı uşandı çerâğdan
Mecnûnı çölden eyledi Ferhâdı dağdan
Meflûk n'eyledi saña şalduñ ayağdan
Ey Zü'l-fekâr-ı hüsñ ne cevher de sende var

-2-

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

I

[110a] Eger eflâke çıkarsañ⁴ dutaram dāmānuñ
Öldürüpdür beni derd ü elem-i hicrānuñ
'Akl u hüş u dil ü dîn hamı senüñ qurbānuñ
Niçe her yaña düşer kākül-i müşk-efşānuñ
Dönerem başuña tâ gerdişi var devrānuñ

II

Ġurbet-i 'aşk çeküp derde dayanmak baña
Kıanlu seyl-âb-ı sirişk ile boyanmak baña
'Ayş u 'işret saña var dil-ārā yanmak baña

⁴ Mecmuada "چقرسن" şeklinde yazılmıştır.

Güzelüm hûb yaraşur başuña dönme⁵ baña

Dönerem başuña tâ gerdişi var devrānuñ

III

Dönerem başuña ey serv [ü] şanavber dönerem

Ne ki bir yol iki yol ile mükerrer dönerem

‘Ömr eger bākī olur tâ dem-i maşşer dönerem

İletüñ ol meh-i ruhsāruña dil-ber dönerem

Dönerem başuña tâ gerdişi var devrānuñ

IV

[110b] Hiç pervā ilemez şem’üñe pervāne döner

Çi yanar bāl u peri vü beli merdāne döner

‘Andelībüñ gül için bağı kızıl kana döner

Şadef-i çeşmüm içinde niçe dürdāne döner

Dönerem başuña tâ gerdişi var devrānuñ

V

Yetgilin dādına ey dādgeri Meflūküñ

Nazar-ı çeşmüñe kurbān nazarı Meflūküñ

Yandı hicrān odına bāl u peri Meflūküñ

Ey velī-ni’meti v’ey tāt-ı seri Meflūküñ

Dönerem başuña tâ gerdişi var devrānuñ

⁵ Mecmuada kafiye gereği “دونماق” şeklinde yazılmıştır.

SONUÇ

Klasik Türk edebiyatı araştırmacıları için önemli kaynaklardan birisi olan şiir mecmuaları, çeşitli dönemlerde sevilip okunan şairlerin henüz tespit edilememiş şiirlerini ihtiva etmekle birlikte tezkirelerde adı geçmeyen, günümüzde herhangi bir eserine ulaşılammış pek çok şairin şiirlerini de barındırmaktadır. Bu mecmualardan birisi de Sivas Ziya Bey Yazma Eser Kütüphanesi 6461 numarada kayıtlıdır. Mecmuada, çoğunluğu XVI ve XVII. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirleri yer almaktadır. Söz konusu manzumeler arasında tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda adına rastlayamadığımız Meflûk'ün şiirleri dikkat çekmektedir. Bu çalışmayla birlikte herhangi bir eserin varlığını tespit edemediğimiz Meflûk'ün 5 gazel ve 2 muhammesinin çeviri yazılı metni verilmiş ayrıca söz konusu manzumeler, şekil ve muhteva açısından incelenerek ilim âleminin istifadesine sunulmuştur.

Manzumelerinin tamamını âşikâne tarzda yazan Meflûk, sevgiliyi ve âşığı geleneğe uygun bir şekilde ele almıştır. Başka bir ifadeyle sevgiliye ait türlü güzellik unsurları ile âşığın ve âşıklığın güç hâllerini bu çerçevede tasvir etmiştir. Şiirlerini çoğunlukla sade, akıcı ve kolay anlaşılır bir Türkçeyle kaleme almış; bu meyanda da deyim ve halk söyleyişlerine yer vermiştir. Gazellerinin dördünü 5, birini ise 6 beyit; muhammeslerinin her ikisini de 5 bent olarak nazmeden Meflûk, kafiye kullanımında da geleneğin estetik anlayışına bağlı kalmış; şiirlerinde klasik Türk edebiyatı kafiye sisteminin bütün örneklerine yer vermiştir. Onun şiirlerinde de redif en önemli ahenk unsurlarından biri olarak göze çarpmaktadır. Zira tespit edilen manzumelerin hepsinde redif kullanması söz konusu düşüncemizi destekler mahiyettedir.

KAYNAKÇA

Ahundov, Ağamusa (2006). *Azerbaycan Dilinin İzahlı Lüğati*. C. 2. Bakü: Şarq-Qarb.

Altaylı, Seyfettin (2018). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köksal, M. Fatih (2012). "Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)". *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VI Mecmuâ Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. (hzl. Hatice Aynur). İstanbul: Turkuaz Yayınları: 409-431.

Parlatır, İsmail (2010). *Deyimler*. Ankara: Yargı Yayınevi.

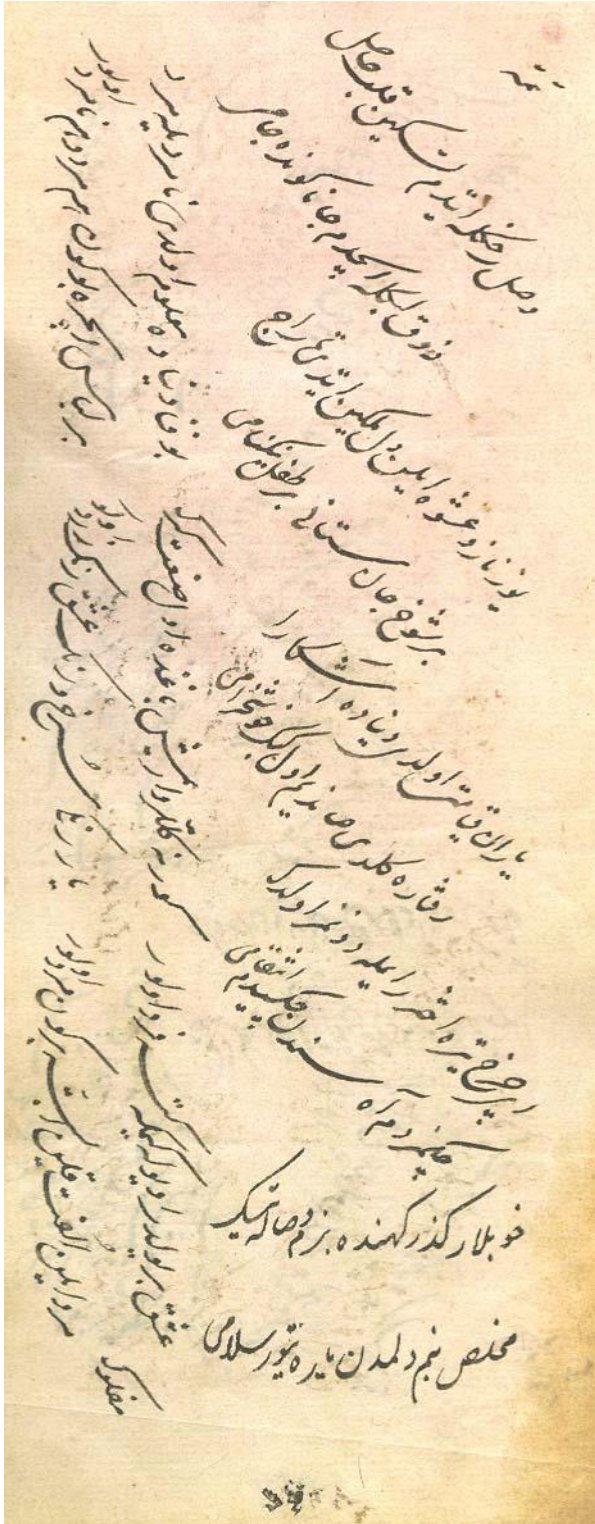
Şenödeyici, Özer, Ahmet Akdağ (2015). "Mecmualar ve Cönkler". *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu*. (ed. Özer Şenödeyici). İstanbul: Kesit Yayınları: 367-388.

Tanyeri, M. Ali (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*. Ankara: Akçağ Yayınları.

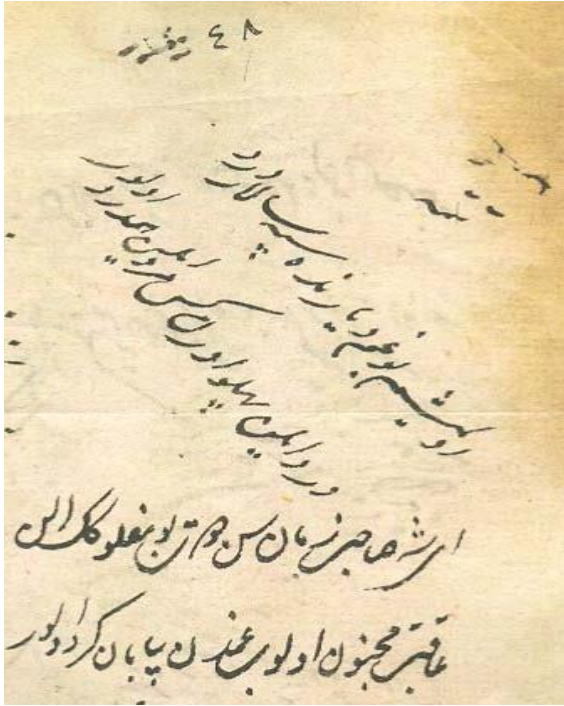
Uzun, Mustafa İsmet (2003). "Mecmuâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. XXVIII. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

EK:

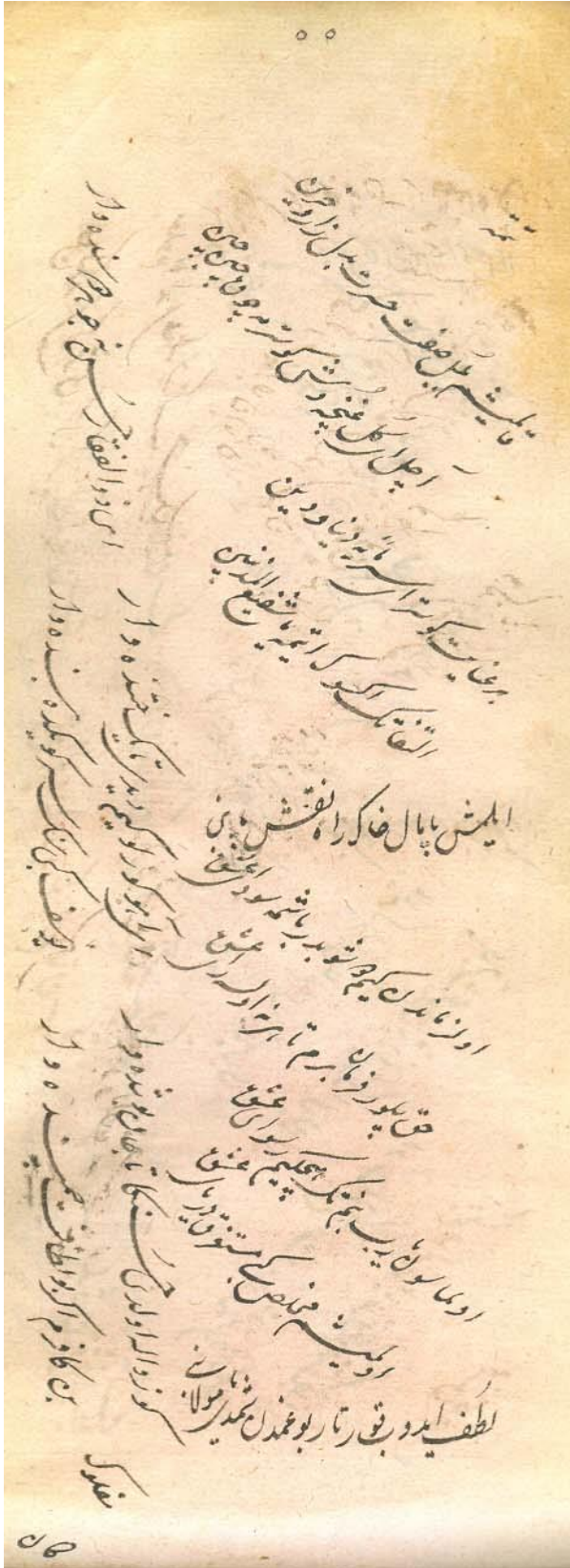
43a

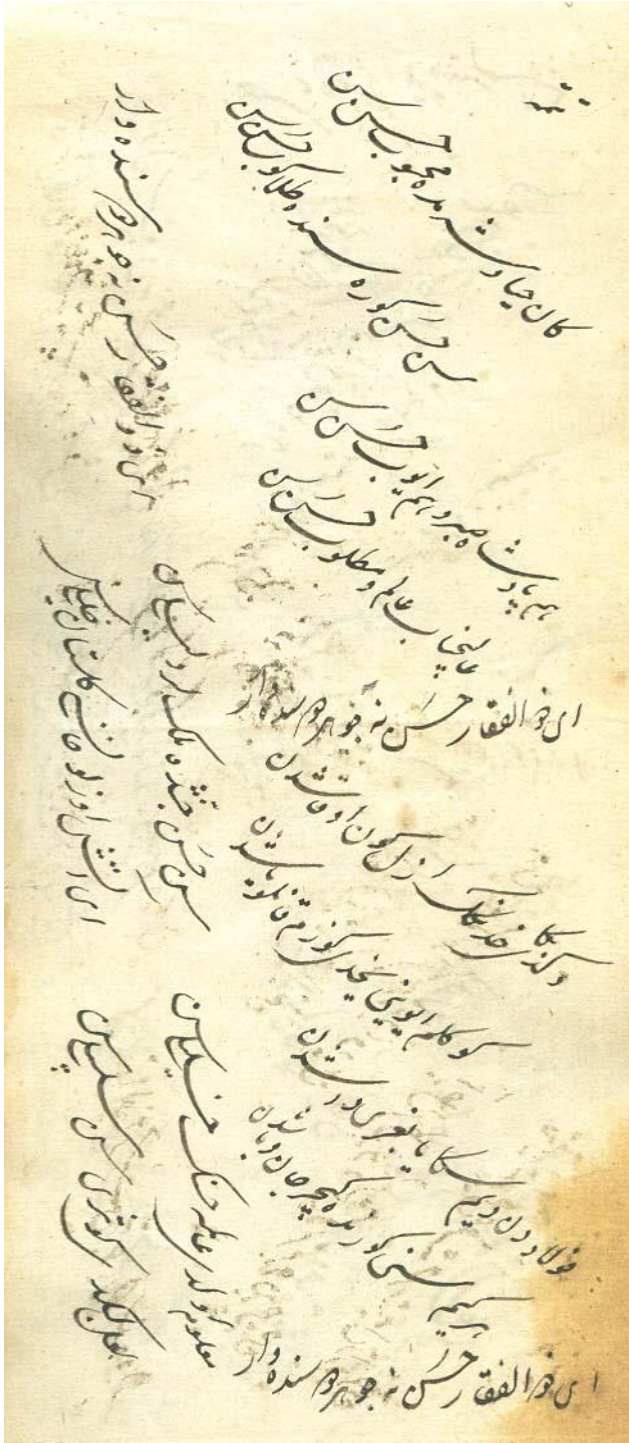
43b

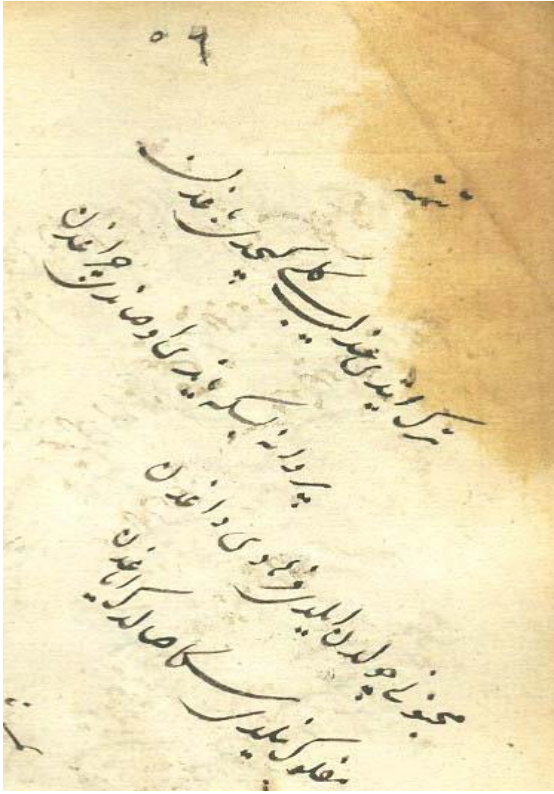
50b

51a

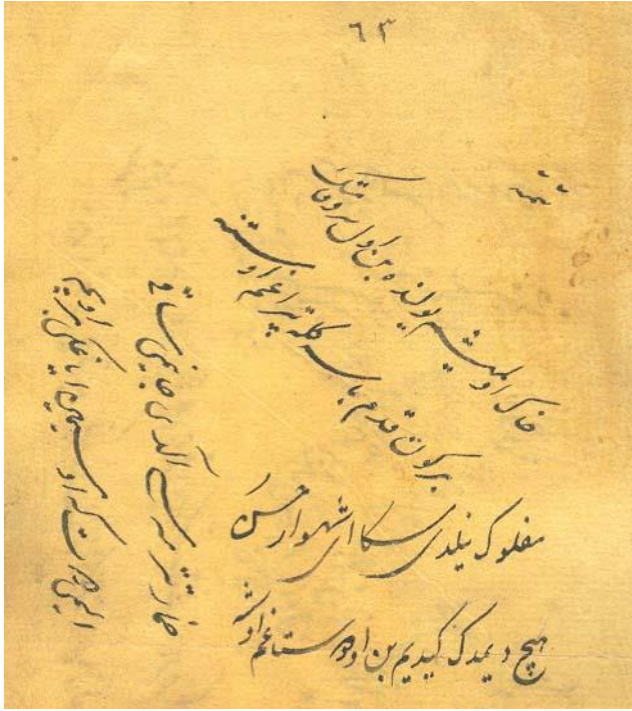
51b

58a

بنی
رغم نیل از دم پیش سن داده قرآن اولدم
یوقنه ناموسی میبوسر سن داده قرآن اولدم
هیچ سندن غیر کی یله یاره درین کلو کلمسی
که چه چوقدر بو شهرده ساد قرآن اولدم
آه دلو یای که بر کون هم نشینک اولدم
کلیشم از در فوین اقداره قرآن اولدم
کلن بکون بر دم بونو دم حیردن چقار
سکا قرآن اولسون یان فاندون اولدم
قالبیشم سکیں نبر تنگ آیش حیرتدن
شاه مردان سن تیش فریاده قرآن اولدم
در در بار محمد و نبی هم نشینیم
بجراں بجوم ایلمی سپینه غم اوشتیم
هر برک سبب بخش ایلمی ده دار ایلمی
یازدی ز غفران خطی ترا غم اوشتیم
ای بیباکلر کی عراق با غم اوشتیم
بر تازده داغ کوید غلک داغ غم اوشتیم
صحرک

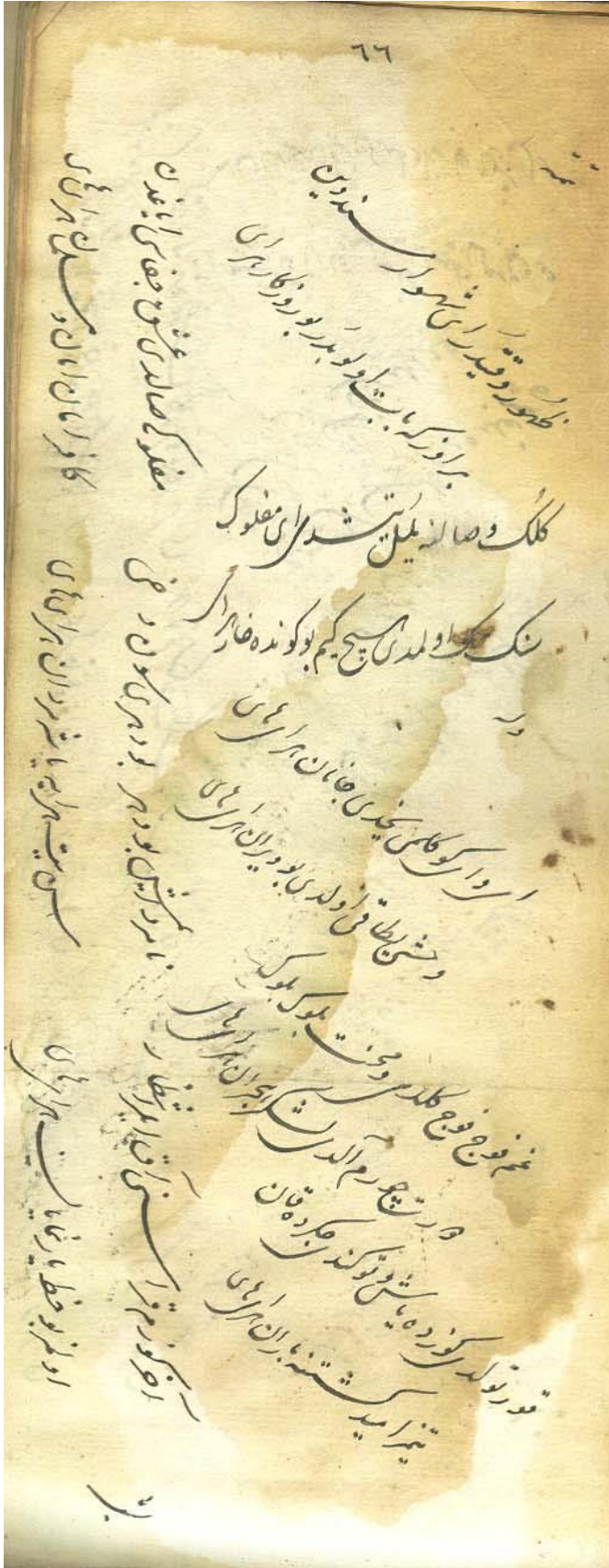
58b

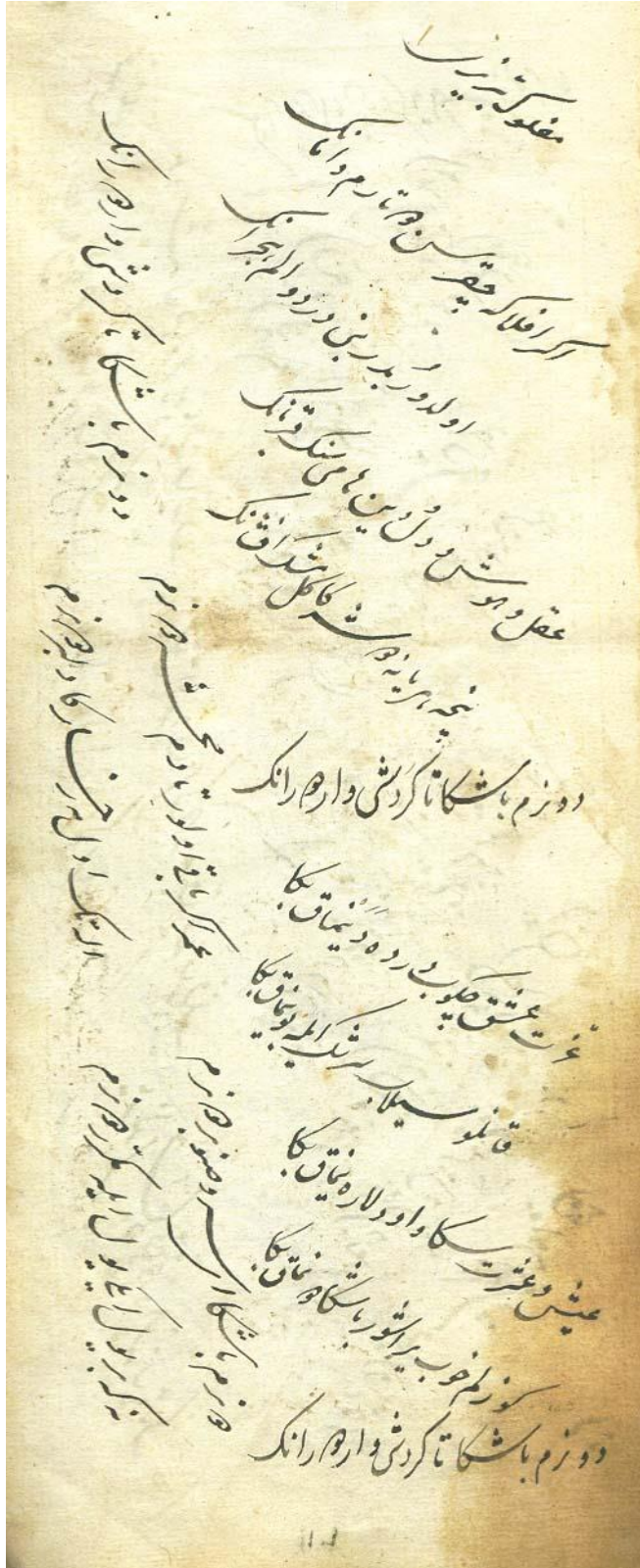
61a

دولت شکر شکر است کلکی ارزو را بیدار
اولدم ایسپه خندان هر ابرار
اندرتین فریغ اولد اوقتم اولد ابرار
خاندانی دالدی ابرار ابرار
تاریخچه چو قنده عقیده بل قدر کی کویکل
خانل مکره تو بودستی قان ابرار
خایم نعبده راه کلیم ابرار
بر کافر ایدرین صفا ابرار
چون سس قیدی مخلص پی ره نایب
اول شوق خانه اولمدی زبان ابرار
بوی کوم کور کی بود ابرار
کلک کسان ایسپه خندان ابرار
دیلم کافو موم دور ابرار ابرار
کسوروی شردی صیب ابرار ابرار
کسور کسور ابرار ابرار

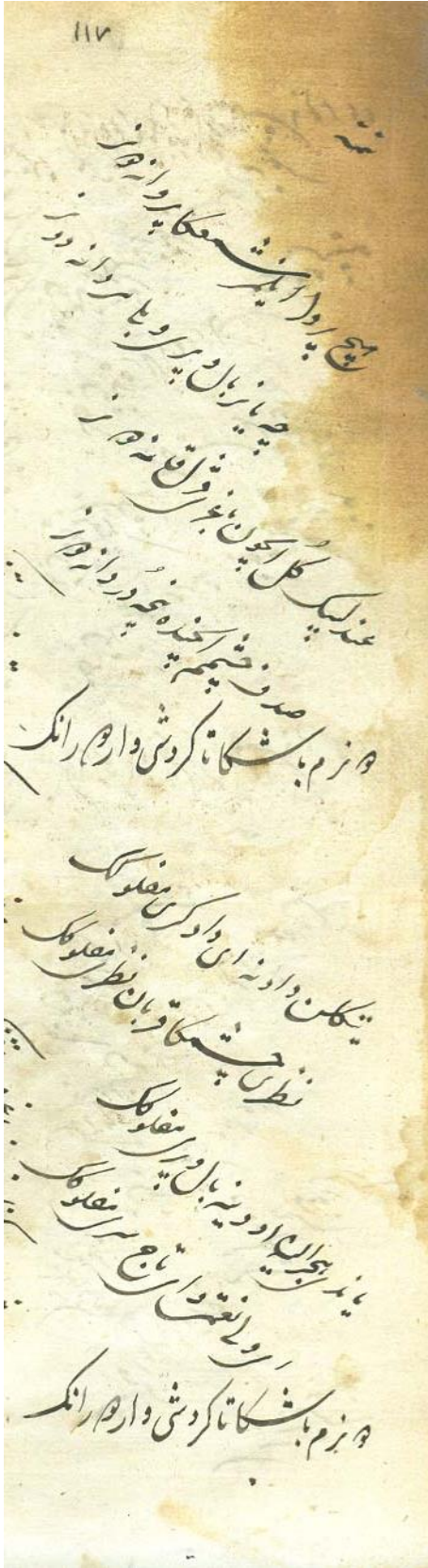
61b

110a

110b

121b

